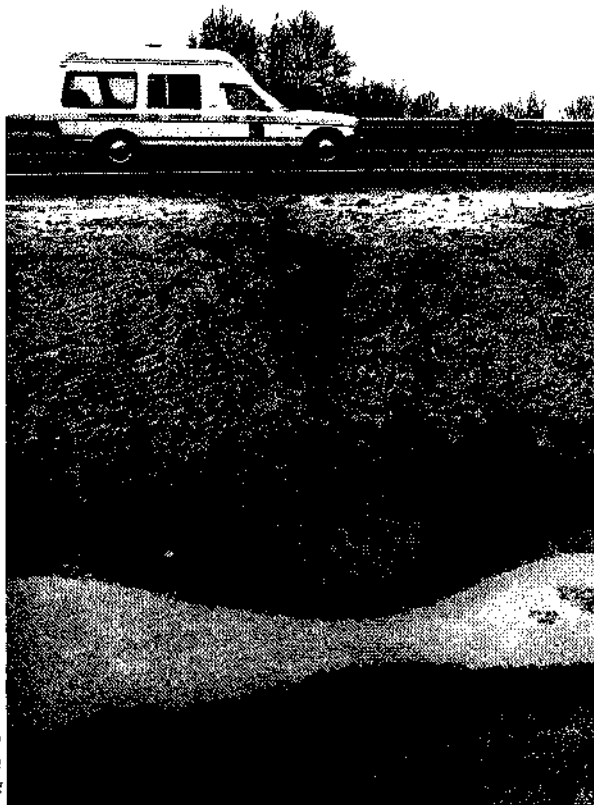

*Motto: Waarom en hoe de groene grasstroken langs onze wegen
steeds meer in bloeiende natuurgebieden veranderen.*

BERMBEHEER, GEFRUTSEL AAN DE MARGE

P. Zonderwijk

*Puinkegel
in de bermstrook
langs de snelweg
Groningen-Assen.*

In 1979 was een gewild geschenk op proto-grüne verjaardagen het alleraardigste boekwerkje 'De bonte berm' van P. Zonderwijk. Het gat in de markt vulde de lacune in de natuurbescherming op welhaast ideale wijze. Hektares genegeerd potentieel natuurterrein lagen braak langs 's Heren wegen en niets was voor de hand liggender dan om in deze lijnvormige elementen de refugia voor plant en dier te zoeken. Er waren grote voordelen aan de status van de wegberm verbonden, ze waren eigendom van hogere of lagere overheden en ze werden al geruime tijd niet meer verpacht. Niet meer, want ik herinner mij hoe de arbeider Venema na zijn dagtaak de van de gemeente gepachte wegberm in het Zuidelijke Westerkwartier met de zeis maaide voor zijn twee koeien. Dat een dergelijk ondernemend iemand naar Canada emigreerde lag in de lijn der verwachtingen.

Wij zijn een volk van beheerders maar om u deelgenoot te maken van mijn twijfel omtrent de profeet Zonderwijk in het bijzonder en het beheer van de overheid meer in het algemeen, heb ik honderdvijfendertig miljoen meter lang de berm voor u vluchtig geanalyseerd. Om u de wetenschappelijke details niet te onthouden: ik trapte daarbij een verzet van 46 tanden voor en 16 achter, voor schakelen is mijn geest niet flexibel genoeg.

Yde-Groningen v.v.

Het traject waarlangs ik mij 17 jaar op werkdagen rept strekt zich uit vanaf de Punt, langs het Noord-Willemskanaal en het Hoornse Diep tot in de stad. Vooral de vierbaansweg als toegang tot de metropool van het Noorden leent zich uitstekend als visite-

kaartje voor een etalage van met primaire kleuren getooidde bloemen. Wij meten de kwaliteit van de barmvegetatie graag aan de kleur.

Naarmate mijn informatie over het wel en wee van de marge langs de weg zich ophoopte, steeg ook mijn bewondering voor Toonders creatie 'Het Monster Trottelndrom'. U kent waarschijnlijk wel de geschiedenis van het volk van voorgeraakte bouwvakkers, de Trotten, die onbewust gezamenlijk van tijd tot tijd het monster Trottelndrom vormden dat al hun materiële verworvenheden afbrak. Geen nood, de voorgeraakte Trotten bouwden datgene wat zij zojuist vernield hadden meteen weer op. In de volgende passages ziet u het monster Trottelndrom rondwaren, en passant het barmbeheer op mijn pad frustrerend om daar steeds weer met een beheersgolf op te reageren.

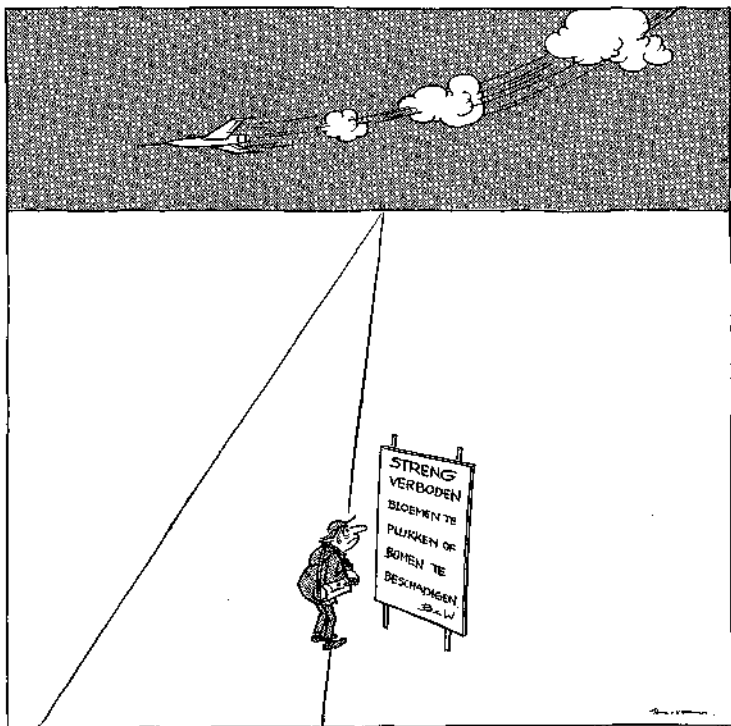
Met de stroom mee langs het Noord-Willemskanaal fietsend is het eerste beheerde terrein een strook bosaanplant op een voormalige vuilstort van de stad, daterend van voor de oorlog. Het bos moet de waterzuivering aan het oog onttrekken. We zijn in Drente weinig bos op rijke grond gewend en het hoeft geen betoog dat hier een veelkoppig monster bestreden dient te worden. Iep en es groeien hier zo snel dat vrijwel onmiddellijk na het inplanten met kappen moest worden begonnen. Een paar honderd meter verder kan men zien wat er gebeurt als het agrarisch beheer in Nederland definitief wegvalt. Langs de berm ligt een tip weiland met een hoek vlier. Het is in twintig jaar niet verder gekomen dan verruiging en de vorming van een viltmat. Begrazing met wisenten lijkt hier de oplossing.

De loskade bij de Oosterbroekse brug heeft nooit de beloofde hightech industrie gekregen en er heeft zich een schrale vegetatie ontwikkeld die niet eens gemaaid hoeft te worden. Het ene jaar traint er iemand zijn paard en het andere jaar broedt er een scholtekster.

Tot aan de Witte molen een interessant gebied met berm-slotten die aan groene kikkers plaats zou bieden als het dieselgemaaltje het polderdij niet regelmatig tot de bodem van de sloten zou droogmalen.

Vervolgens de parkeerplaats Glimmermade aan beide kanten van de vierbaansweg. Ooit bij de aanleg broedden hier visdiepjes. Nu een assortiment bosplantsoen terwijl de wilgen zelf het moeras invulden. Het beheer bestaat hier uit het regelmatig kaalslaan om deze 'gay' ontmoetingsplaats te vrijwaren van struikrovers en intieme ontmoetingen aan den volke te tonen.

Zonder enig bedoeld beheer is de strook tus-

sen kanaal en vierbaansweg best interessant geworden. De oorzaak is de betrekkelijke voedselarmoede, ontstaan door opspuiten met vergaan rietveen. Berk, populier en wilg vormen een savanne met braam, gele lis en wilgeroosje. De snel opwarmende vegetatieloze plekken herbergen ieder jaar zowaar een paartje patrijzen. In de schrale rietveldjes zingt de sprinkhaanrietzanger. Zonder beheer toch iets leuks.

Het fietspad

Het fietspad langs het Noord-Willemskanaal wordt gemarkeerd door berm-en. Het maaien van deze berm-en is een even vaststaand gegeven als het verstrijken der seizoenen, slechts de honderd-meterpaaltjes blijven overeind. Wel heeft het gemechaniseerd en gemotoriseerd beheersapparaat invloed op het wegdek van het fietspad. De zware wielen veroorzaken scheuren en deze dienen gerepareerd te worden. Geen nood, een nieuwe

asfalt-laag heet de wonden. Dat maakt wel dat het pad hoger wordt dan de berm. De berm dient met teelaarde opgehoogd te worden en met raagras ingezaaid. Helaas slaat in de verse teelaarde riddersuring op. Die kan echter vrij gemakkelijk doodgespoten worden, maar het voertuig rijdt wel barsten in het fietspad. Het monster Trottelndrom wandelt in eeuwigheid. . .

Ook de vierbaansweg heeft zijn berm-en berm-slotten. Het interessantst waren deze ter hoogte van Sassenheim. Doitter, waterkruiskruid, koekoeksbloem maar vooral Noordse zegge trokken de aandacht van het voortrazend verkeer. Het barmbeheer bestond hier uit het in fasen overzanden. Zo werd de oorspronkelijke vegetatie wegbeheerd. Een en ander culmineerde in een wel zeer forse overzanding in 1986 waar mogelijk de herbouw van de Prins Bernhard-hal debet aan was. Overgeschoten grond moet toch ergens heen. Een aardig neveneffect was de optredende erosie, via fraaie geulen werden 'puin-

kegels' in de berm-sloot afgezet. Omdat de sloot dreigde dicht te lopen werd het zand machinaal uitgetrokken en op de tegenoverliggende oever gedeponerd. Een nieuw botanisch aspect verscheen met deze grond, de Japanse duizendknoop. Er reden trouwens ook steeds meer Japanse auto's over de weg. Waar de meanders van de Drentse A zich van de hoofdverkeersader afscheiden als Hoornse Diep ligt nog steeds een oud en vriendelijk landschap. Weliswaar waren de meeste boeren verdwenen maar daar hadden we burgemeester Buiters 'elitair zelfbedieners' met hun woonboten voor teruggekregen. Door hun toedoen verscheen langs de weg de Perzische bereklauw, een grote exotische schermbloemige die planten-sociologisch geldt als kensoort van de P.P.R.

Succesformule

Het verdwijnen van de immer actieve boeren had niet alleen tot gevolg dat de voor-

malige boerderijplaatsen zich merkwaardig snel met bos vulden, ook de bermen dreigden hier en daar bosopslag te krijgen. Gelukkig riepen landschapsbeherende instanties een halt toe aan deze wildgroei. Bosbeheer betekende zoals meestal uitdunnen en wel volgens een eenvoudige formule. Om de drie bomen werd er eentje omgezaagd. Er werd met kennis van zaken gewerkt want een aantal opgeslagen wilde kersenboompjes bleken herkend en gespaard.

De beheerspot was echter niet leeg want in een volgend jaar verscheen weer een gele schafketeer en de succesformule van een op drie werd weer gehanteerd. De kersenboompjes werden dit keer niet herkend. De argeloze passant zou zich echter bij de derde ronde afgevraagd hebben waarom niet meteen in een keer met een formule twee op drie gewerkt was om het daar dan voorlopig bij te laten. Een oude meidoorn die met acht stammen uit de grond was gegroeid, leverde bij het beheer problemen op. Moesten de

buitenste omgezaagd worden of juist de binnenste, moest er wat voor de tweede fase overblijven, was men überhaupt ingelicht over de derde fase? De meidoorn vraagt zich volgens mij nog steeds af waarom er in hemels naam vier stammen af moesten of moeten we allemaal inleveren?

Wij kennen in Nederland een aantal wettelijk beschermde planten waar de waterlelie er een van is. Als u of ik een waterlelie plukken dan lopen wij de kans bekeurd te worden. U moet zich dan ook altijd redden door te verklaren dat u met beheren bezig is. Het is mij een raadsel waarom het Hoornse Diepje op een kwade dag van vier zware vrachtauto-ladingen waterlelies ontdaan moest worden. Er bleef geen stukje wortelstok zitten en pas na jaren trad er weer een kleine plant met een bloem op waar eens een zee van waterleliebloemen bloeide.

Ik wil dan ook niet eindigen zonder op te merken dat alles wat snoeit en knoeit ons toch altijd weer boeit. ●